

Οι Πόλεμοι 4ης Γενιάς

Βασίλης Μούτσουλου

π. Πρέσβης

Μετά τον θερμό και τον ψυχρό πόλεμο, οι εξελίξεις στον τομέα των αντιπαραθέσεων οδήγησαν στα οπλικά συστήματα 3ης γενιάς. Τα όπλα τύπου 3.0 χρησιμοποιούν τεχνολογία αιχμής και στοχεύουν να πλήξουν τα μετόπισθεν του αντιπάλου μέσω βλημάτων υψηλών ταχυτήτων, μεθόδων απόκρυψης και αιφνιδιασμού, ή ακόμη μέσω πλήρως αυτονόμων συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης.

Ένα άλλο σύστημα που παρεμβλήθηκε είναι ο υβριδικός πόλεμος. Ο πόλεμος αυτός διέπεται από μια στρατιωτική στρατηγική που συνδυάζει στοιχεία συμβατικών πολεμικών επιχειρήσεων και μη συμβατικού πολέμου. Με τον όρο αυτόν περιγράφονται, επίσης, οι ευέλικτες και πολύπλοκες δυναμικές της μάχης, που απαιτούν μια ευχερώς προσαρμόσιμη και ευέλικτη απάντηση. Καθόσον αφορά το μη συμβατικό πόλεμο, τα χρησιμοποιούμενα μέσα αναφέρονται ως τέταρτης γενιάς.

Στις τρέχουσες συγκρούσεις μεταξύ κρατών, προς το παρόν, γίνεται αποκλειστική χρήση των πολεμικών μέσων 4ης γενιάς και όχι συνδυασμός με συμβατικό πόλεμο. Ωστόσο η απειλή θερμού πολέμου επικρέμεται πάντα

Ο πόλεμος 4ης γενιάς, στον οποίο χρησιμοποιούνται μη απευθείας θανατηφόρα όπλα έκανε την εμφάνιση του τις τελευταίες δεκαετίες. Ο όρος αρχικά χρησιμοποιήθηκε το 1980 από μια ομάδα αναλυτών των ΗΠΑ. Αυτός ο τύπος πολέμου είναι μια τακτική που χαρακτηρίζεται από την εγκατάλειψη των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ πολέμου και πολιτικής, στρατιωτών και αμάχων. Ο Αμερικανός στρατιωτικός Max G. Manwaring, σε ένα συνέδριο το 2018, πρόβαλε ότι ένας πόλεμος τέταρτης γενιάς θα μπορούσε να αποτελέσει μια επιλογή για την αποσταθεροποίηση του αντιπάλου. Οι πόλεμοι 4.0 διεξάγονται μέσω μιας μη-θερμής στρατιωτικής δράσης, όπως η κοινωνική μηχανική, ή προπαγάνδα, η παραπληροφόρηση, οι κυβερνοεπιθέσεις κ.α. Ο πόλεμος 4ης γενιάς εκφεύγει από τα στενά όρια της στρατιωτικής διεξαγωγής και αντιμετώπισης και εισέρχεται στα πεδία της πολιτικής, διπλωματίας, κοινωνιολογίας και εθνικής οικονομίας.

Οι «ύπουλοι πόλεμοι» τύπου 4.0, όπως δείχνουν οι πρόσφατες εξελίξεις π.χ. στο μέτωπο της Ουκρανίας με τη Ρωσία και της Τουρκίας με την Ελλάδα έχουν αντικαταστήσει τον παλαιότερο τύπο του «ψυχρού πολέμου». Την τρέχουσα περίοδο είναι ορατές μεταξύ άλλων οι συγκρούσεις μεταξύ των Δυτικών, (Ευρώπης και ΗΠΑ) με τη Ρωσία, καθώς και των ΗΠΑ και χωρών του Ειρηνικού με την Κίνα. Το μέτωπο της Συρίας δεν έχει ηρεμήσει αφού ο στόχος των Δυτικών για την αποπομπή

του Assad δεν έχει επιτευχθεί και συνεχίζεται με ένα συνδυασμό όπλων. Η σύγκρουση των ΗΠΑ και Ισραήλ με το Ιράν για το πυρηνικό του πρόγραμμα παραμένει επίσης στο επίκεντρο μιας χρόνιας διαμάχης που εξελίσσεται με διάφορα όπλα 3.0 και 4.0 γενιάς.

Σύμφωνα με διεθνολόγους, το αποτέλεσμα των πολέμων 4.0 δεν αποκλείεται να σημάνει μια αλλαγή του διεθνούς χάρτη. Αν και ίσως δεν επιφέρουν στις περισσότερες περιπτώσεις αλλαγές στα γεωγραφικά πολιτικά σύνορα χωρίς βέβαια αυτό να αποκλείεται, σημειώνονται αλλαγές στον τομέα των οικονομικών ζωνών, σφαιρών επιρροής, των διεθνών οικονομικών σχέσεων, της ενεργειακής αλληλεξάρτησης και του πολιτισμού. Οι γεωπολιτικές αλλαγές αφορούν και στην παγκοσμιοποίηση της οποίας οι δυσμενείς πλευρές αρχίζουν να γίνονται ορατές.

Καθόσον αφορά αλλαγές του πολιτικού χάρτη, μεταξύ άλλων, η Κίνα έχει στοχοποιήσει την Ταϊβάν και η Τουρκία τα Ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου καθώς και τη δυτική Θράκη. Προηγουμένως η Τουρκία κατέλαβε με θερμό πόλεμο μεγάλο τμήμα της Κύπρου και η Ρωσία την Κριμαία (μέσω ανάπτυξης στρατευμάτων), παρόλο που αυτές οι περιπτώσεις δεν είναι ταυτόσημες. Η Τουρκία, με συνδυασμό θερμού και «ύπουλου» πολέμου έχει θέσει υπό τον έλεγχο της και τμήματα της βορείου Συρίας. Η Σλοβενία επέτυχε συνοριακές διευθετήσεις υπέρ της, μέσω του όρου που είχε θέσει για την ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ.

Ο Αλγερινός διεθνολόγος Α. Chikhaoui αναφέρει ότι οι «ύπουλοι» πόλεμοι που διαφεύγουν ενίοτε την προσοχή, έχουν αντικαταστήσει υποδοριώς τον Ψυχρό Πόλεμο του περασμένου αιώνα. Οι πόλεμοι τύπου 4.0, γράφει, δεν αποτελούν παρά την κατάληξη μιας στρατηγικής πολέμου με μηδενικά άμεσα ανθρώπινα θύματα, αλλά με ορατά αποτελέσματα. Ο κλασικός ένοπλος πόλεμος, μεταλλάσσεται σε ένα νέο τύπο πολέμου που αναπτύσσεται αργά και προοδευτικά στον χώρο και τον χρόνο. Είναι η Έξυπνη Δύναμη που αποτελεί απειλή ένοπλης βίας και ήπιας ισχύος.

Η Έξυπνη Δύναμη χρησιμοποιεί πολλές μεθόδους, από τον πόλεμο ανακοινώσεων και απειλών που εφαρμόζει η Τουρκία έναντι της Ελλάδας μέχρι τον θερμό πόλεμο δι' αντιπροσώπων, όπως έγινε στη Συρία και την Υεμένη, όπου ο επιτιθέμενος, καθώς και ο στόχος του δεν ευρίσκονται στο πεδίο της μάχης. Τα πολλαπλά μέσα που χρησιμοποιούνται εκτείνονται από τις κυρώσεις των Ευρωπαίων μέχρι την αύξηση της τιμής ενέργειας εκ μέρους Αράβων και Ρώσων. Οι μέθοδοι είναι πολλές και συνεχώς εμφανίζονται νέες, ανάλογα και με τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες.

Πόλεμος τέταρτης γενιάς είναι η ανάμιξη της Λιβύης εκ μέρους της Τουρκίας στην αντιπαράθεση της με την Ελλάδα για την κατανομή των ΑΟΖ στην ανατολική Μεσόγειο αλλά και η διατήρηση Τουρκικών στρατευμάτων στη χώρα αυτή ως εγγύηση σεβασμού της παράνομης τούρκο-λιβυκής συμφωνίας.

Διεθνείς δορυφορικοί τηλεοπτικοί σταθμοί χρησιμοποιήθηκαν στα πλαίσια πολέμων 4.0 προκειμένου να κατευθύνουν πολιτικές εξελίξεις στο εσωτερικό στοχοποιημένων χωρών. Ιδιαίτερα το Κατάρ, έχει κατηγορηθεί ότι χρησιμοποίησε τον σταθμό Al Jazeera, μεταξύ άλλων και κατά την περίοδο της Αραβικής Άνοιξης για να διεγείρει τα πλήθη. Βέβαια και άλλοι διεθνείς δορυφορικοί τηλεοπτικοί σταθμοί προβαίνουν σε αιχμηρή προπαγάνδα και σε πόλεμο 4ης γενιάς υπέρ πολιτικών συμφερόντων.

Οι «έγχρωμες» επαναστάσεις που προκλήθηκαν σε χώρες που συνορεύουν με τη Ρωσία, εμπίπτουν επίσης στην κατηγορία του πολέμου 4ης γενιάς.

Η Έξυπνη Δύναμη εκμεταλλεύεται τις βίαιες εξτρεμιστικές οργανώσεις για τους σκοπούς του κράτους εναντίον αυτών που τους θεωρεί αντίπαλους. Οι τρομοκρατικές ενέργειες αποτελούν και αυτές ενίοτε μέσο πολέμου τέταρτης γενιάς. Ο στόχος είναι η δομική διάλυση του εχθρικού κράτους και η δημιουργία στο εσωτερικό του διαδοχικών και διαρκών κρίσεων.

Η ρητορική της Τουρκίας (Υπ. Άμυνας Akar) που προειδοποιεί τον Ελληνικό λαό ότι η κυβέρνηση του κατασπαταλά τα χρήματα του για την προμήθεια όπλων και ότι η συμμαχία με τη Γαλλία δεν θα ωφελήσει την Ελλάδα, εμπίπτει επίσης στα πλαίσια του ύπουλου πολέμου. Οι αρχές αποδίδουν αρκετές από τις φωτιές δασών στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 2021 σε εμπρησμούς, χωρίς να αποκλείεται ανάμιξη και εξωτερικού παράγοντα (πληροφορίες αναλυτή – δημοσιογράφου κ. Σ. Μουμτζή, 5/12/21).

Ιδιωτικές πολυεθνικές δομές με οικονομικό μέγεθος μεγαλύτερο από αρκετά κράτη δεν μπορούν να ελεγχθούν και μπορεί να αναπτύσσουν δραστηριότητες σε πολλές κατευθύνσεις. Ανάλογη δράση αναπτύσσουν και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι κυβερνοεπιθέσεις είναι από τα όπλα που χρησιμοποιούνται συχνότερα. Τα μέσα αυτά χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον από ισχυρές χώρες, κυρίως τις ΗΠΑ, τη Ρωσία καθώς και την Κίνα, ίσως και τη Βόρειο Κορέα. Χρησιμοποιήθηκαν μερικώς και από την Τουρκία εναντίον της Ελλάδας.

Δρώντες του «ύπουλου» πολέμου μπορεί να είναι εκτός των κρατών και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) ή Μη Κυβερνητικά Άτομα (ΜΚΑ), Δεξαμενές Σκέψης καθώς και εμπορικές εταιρείες. Η παράτυπη μετανάστευση αποτέλεσε ισχυρό όπλο πολέμου 4.0 γενιάς, με στόχο να πλήξει την κοινωνική δομή του αντιπάλου και την οικονομία, καθώς και να επιφέρει εκτροχιασμό κοινωνικών πόρων και την αλλοτρίωση του αστικού περιβάλλοντος. Ο ρόλος ορισμένων οργανώσεων και προσώπων στην επιτυχία του όπλου αυτού από την Τουρκία υπήρξε καταλυτικός. Αντιθέτως, η κρατική εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού εκ μέρους τόσο της Τουρκίας όσο και τη Λευκορωσίας απέτυχε λόγω της εκλογίκευσης της πολιτικής των Ευρωπαίων.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι μια σειρά πολέμων 4.0 γενιάς μεταξύ πολλών διαφόρων πόλων εξουσίας βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη παγκοσμίως. Ειδικότερα, η Τουρκία έχει εξαπολύσει εναντίον της Ελλάδας την τελευταία πενταετία, ένα «ύπουλο» πόλεμο χρησιμοποιώντας εναντίον της όλα τα διαθέσιμα μέσα του πολέμου αυτού.